

JÕHVIKAS

SOOMAA SÕPRADE INFOLEHT

NR. 56
mai
2016

UUDISED ja KROONIKA

04.02.2016 – Talvine suurvesi 325 cm üle Riisa nulli.

10.02.2016 – Loodusõhtu „Hunt meie looduses“ Tipu külamajas, lektor Marko Kübarsepp.

09.03.2016 – Loodusõhtu „Aasta loom - Mäger“ Kõpu külastuskeskuses, lektor Tiit Hunt.

26.03.2016 – Kaks kohviringi ümber Soomaa.

03.04.2016 – Esimene kevadine kõrgveeseis (158 cm).

30.04.2016 – Teine kevadine kõrgveeseis (151 cm).

23.04 – 24.04.2016 – Soomaa rahvuspargi noore looduskaitaja Junior Rangeri kevadseminar.

05.05.2016 – Soomaa koostöökogu nõupidamine Tõramaal.

07.05.2016 – Teeme ära talgud Oksa puisniidul.

08.05.2016 – Soomaale saabusid räästapääsukesed.

15.05.2016 – Kevadmatk Lemmjõe keelemetsa matkarajal.

22.05.2016 – Looduskaitsekuu matk Hüpassaare matkarajal.

Tänavune kevad tuli suure mühina ja kiirusega. Alles see oli, kui oodati pikisilmi suurvett, mis sellel aastal jäi kõhnukeseks. Korraks tõusis vesi üle kallaste ja juba olid luhad veest priid ning metsaalune hakkas rohetama. Enne kui rändlinnud jõudsid õieti reageeridagi, olid metsad võtnud endale rohelised kuued üle ning päike kõrvetas kesksuviselt.

Kevadtalgute aegu, kui üle Eestimaa koristati koduümbrust ja seati ujumiskohti suveks korda, mütati ka Soomaal. Korrastati Oksa puisniitu. Veeti kokku metsatöödest mahajäänud oksarisu, sorditi välja kasutuskõlbulikud rõuguredelid, imetleti varsakapjade pillerkaari ning nenditi, et kullerkupud hakkavad kohe õitsema.

Möödunud talv oli suhteliselt vaikne. Veebruarikuu alguses tõstis elevust talvine suurvesi, mil paadimatkaajad üritasid jäätükkide ja lumesulbiga võidu allavoolu liuelda. Tasapisi veetase

langes, jõgi suruti tagasi oma kallaste vahele ning Soomaale laskus jälle vaikelu. Metsad olid märjad, pinnas traktoreid ei kandud ja metsades suuri töid ette ei võetud. Kui metsas ei saanud töid teha, siis laua taga arvutit klõbistada sai ja nii koostati projekte Soomaa suurte soode veerežiimide taastamiseks. Sügisel peaksid tööd pihta hakama Valgeraba servas ja Kuresoo raba-rinnakutel. Kavas on sulgeda eelmisel sajandil rabade servadesse kaevatud kraavid ning osaliselt likvideerida ka rabaserva kasvanud puistud.

Suvi peaks aga tulema kirev ja teguderohke. Kalender on tihedalt üritusi täis. Juuni alguses on traditsiooniline sääskede äratuskontsert, Tõramaale kogunevad huvilised, et tahuda välja ühepuulootsikud. Huvilised saavad saavad mütata mööda metsi ja otsida, mis sobib põske pistmiseks. Korraldatakse laagreid nii pispõnnidele, ehitusentusiastidele kui noortele looduskaitjatele.

SOOMAA VIKATIMEES 2016

Võistuniitmine 2. juulil
Tipu luhal

Ühepuulootsiku ehituse koolitus 3.-5. juuni 2016

Soomaa rahvuspargis
Tõramaal

Sääsepirina Alguse Kontsert
4. juunil 2016
Kell 19 Mardu talus Soomaal

LOODUSES ÕPPIMAS

25.-27. aprillini osalesid Dagmar, Stella ja Mari Tipu Looduskoolist looduspedagoogika seminaril Saksamaal. Kolme päeva jooksul Hamburgi lähedal metsas elades saime aimu „Wilderness educationi“ põhitõdedest. Looduskoolituse aluseks on inimese loomupärane uudishimu ning erinevate meelte läbi looduse avastamine. Trotsides vihma ja lõrtsi harjutasime koolitusel rebasekõndi, teritasime pilku nagu öökullid ning otsisime loomade tegevusjälgi. Püstitasime vigvami, tegime pähklist pilli ning harjutasime looduslike vahenditega lõkke tegemist. Meeleolu aitasid üleval hoida ka põnevad mängud, ühislaulmised ning lõkkel toidu valmistamine.

Reisilt naasime paljude uute mõtete ja oskustega, mida plaanime looduskooli üritustel ka teistele tutvustada.

Koolitusel osalemist toetas Siseministerium ja SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

SOOMAA KOOSTÖÖKOGU KOOSOLEK

5. mail toimus Soomaa looduskeskuses, Kõrtsi-Tõramaal Soomaa rahvusparki koostöökogu koosolek. Olulisemate teemadena arutati kohalike elanike ettepanekul ühistranspordi võimalusi, vajadusi ja ootusi Soomaa rahvusparkis. Viljandi ja Pärnu Maavalitsused andsid ülevaate praegu käigus olevatest bussiliini-

dest. Arutati kuidas oleks võimalik tihendada bussiliiklust Soomaal ning pikendada bussiliini Tõramaani.

Keskonnainspektsioon andis ülevaate keskkonaaalastest järelvalvest rahvusparkis. Eelmise aasta kokkuvõtteks tegutsesid Soomaa piirkonnas seaduskuulekad kodanikud mõne üksiku erandiga. Arutati, kuidas kaasata kohalikke elanikke kaitseala järelvalvesse. Leiti, et kõige mõistlikum on seda teha läbi abipoliitseiniku tegevuse.

Arutati ka luhtadele viivate teede kasutamist ja kasutuse piiramist. Leiti, et hetkeseisuga ei ole vaja teid sulgeda. Jälgitakse, kuidas toimub teede kasutamine ja kui suured probleemid vastrajatud teedega kaasnevad.

Keskonnaamet tutvustas lühidalt 2015. aastal läbiviidud metsaelupaikade inventuuri tulemusi ning edasisi plaane. Keskonnaameti poolt oli tellitud piiranguvõvdi metsade inventuur 3846 ha suurusel alal. Uuritud alal registreeriti kokku 14 erinevat elupaigatüüpi, nendest 7 metsaelupaigatüüpi. Haruldasematest elupaigatüüpidest esines uuritud alal lammi-lodumetsa, laialehelist lammimetsa ja vana laialehelist metsa. Suures osas aga oli metsaelupaigatüüpide seisund tagasihoidlik. Peamiselt oli tegemist noorte kunagi karjamaadele või heinamaadele kasvanud metsadega või metsamajandusest mõjutatud kooslustega.

Keskonnaametil ja Riigimetsa Majandamise Keskusel on kavas juunikuus korraldada nõupidamine, kus arutatakse väärtuslike metsakoosluste kaitset ning edasisi plaane.

SUVINE LOODUSLAAGER

20.-22. juuni 2016
9-11-aastased
tüdrukud ja poisid

Tipu looduskool kutsub 9-11-aastaseid tüdrukuid ja poisse 20.-22. juunil suvelaagrisse.

Laagri eesmärk on tuua lapsed loodusele lähemale ja pakkuda neile avastamist, uusi teadmisi, tegutsemist ja liikumist värskes õhus ning ehtsa looduse keskel. Külalisena esineb looduse- ja metsamees Vahur Sepp.

Looduslaagris õpime eri viisidel lõkkeluid süütama, teeme koos lõkkel ning pitsaahjus süüa, matkame looduskooli ümbruses, viime läbi toredaid mängu, püüame kala, ehitame onni, uurime loomade tegutsemisjälgi, teeme puutööd ja voolime savimaterjalist.

Looduslaager toimub Soomaa rahvusparkis Tipu külas Tipu looduskooli õuealal. Ööbitakse koos suures grupitelgis, vihma korral viime tegevusi läbi looduskooli õueklassis või Tipu külamajas.

Laagri juhendajad on Dagmar Hoder, Mari Tenisson ja Stella Martsoo. Laagri osalustasu on 60 eurot.

Lisainfo ja registreerimine:
Tipu Looduskool
www.tipulooduskool.ee
Tel. 53536961
info@tipulooduskool.ee

LASTE LOODUSHARIDUSE SUURPROJEKT TÕMBAV OTSAD KOKKU

Juunis saab läbi Keskonnainvesteeringute Keskuse rahastusel toimunud projekt „Keskonnahariduslikud õppeprogrammid Viljandimaa lasteaiade lastele ja 1.-12. klass õpilastele“, mis viimasel aastal oli Tipu Looduskooli koordineerida.

Projekti käigus toimus ligi 300 õppekäiku erinevatesse Viljandimaa paikadesse. Kaksikümne koolilastele ning kolm lasteaialastele suunatud programmi. Programmide hulgas valiti meelepärase ning lapsed said juhendajate käe all käia nii matkaradadel, looduskeskustes kui muuseumites. Samuti uudistati leivategu, õpiti füüsika saladusi, aeti jääaja jälgi, tutvuti loomade, kalade ja putukatega.

Tagasiside põhjal jäid nii lapsed kui õpetajad toimunud õppekäikudega väga rahule. Leiti, et sellised väljasõidud on väga lõbusad, vajalikud ning aitavad kaasa õpikuteadmiste kinnistamisele.

Seoses KIK-i projektirahade taotlemiskorra muutusega pole 2016/2017 õp-

peaastast alates enam võimalik ühisprojektiga jätkata ning koolid peavad ise õppekäikudeks projektid kirjutama. Loodetavasti ei saa see taksituseks laste loodusesse toomisele ja õuesõppe traditsioonide jätkamisele.

Dagmar

SOOMAA NAISTE KÄSITÖÖRING

Alates 2015. aasta novembrist käivad usinad Soomaa naised käsitööringis, iga kuu teisel pühapäeval. Ühiselt on uuritud siit piirkonnast kogutud vanu kindamustreid ning nende järgi kootud nii roositud sõrmkindaid kui ka kirikindaid. Koos on proovitud seebitegu, kedervarrega ketramist, õmmeldud vardakotte, mille jaoks inspiratsiooni saadud muuseumites leiduvatest Soomaalt kogutud kottidest. Poldil toimusid sellel kevadel talgud ning käiakse ka muidu üksteisele abis. Käsitööring on märgatavalt elavdanud kohalikkude selt-sielu. Selle aasta suvel on kõigil huvilistel võimalik näha Soomaa külastuskeskuses kindanäitust, kus on välja pandud käsitööringi raames kootud kindad. Käsitööringi eestvedaja on Sandra Urvak.

Liina

SOOMAA NOORE LOODUSKAITSJA KEVADSEMINAR

Soomaa rahvusparkis toimus 23.-24. aprill noore looduskaitaja Junior Rangeri kevadseminar. 23. aprilli hommikul kogunesid noored looduskaitjad Tõramaa looduskeskuses, kus saadi ülevaate rahvusparkist ja selle kultuuripärandist. Peale väikest kehakinnitust suunduti kunagise Pärna talu maadele, et osaleda vana taluhoone korrastamisel. Kevadseminarist osalejad aitasid puhastada hoonete ümbrust võsast ning korrastada talumaja sisemust. Raskeimaks tööks oli pehkinud ning varisenud kambriäe väljavedamine ning elukambrite puhastamine prahist. Kellel jõudu üle jäi sai maadelda vanade kändudega, tasandades majaümbruse pinnast. Peenemaks tööks oli vanade

mustsõstrapõdsaste tagasilõikamine ja korrastamine. Väike lootus on, et suvistel korrastustöödel saab marjapõdsaste küljest ka midagi põske pista.

Pärna talu on üks vähestest vanadest taluhoonetest, mis Soomaal veel püsti. Viimaste aastate jooksul on katus tugevasti kannatada saanud ja kohati lagunenud.

Pärna talu asutas 20. sajandi alguskümnendil Üleoja talu perepoeg Andres Riis. Algselt oli talumajapidamise suurus 5,9 ha, Eesti aja lõpul 14,6 ha. Talus peeti tihte hobust, 2-3 mullikat, 1-2 lüpsilehma, 5-10 lammast, 30 mesilasperet. Peremees oli hea tisler ja osav ehitus-

mees. Tegi regesid, saane, puu- ja teras- telgedega vankreid, uksi, aknaid, laudu, pinke. Kõik hooned talus ehitas ise. Ehitas omale uue lauda ja aida, tegi uue rehialuse ja rehielamu laiemaks. Ait oli nagu mänguasi, väike, üheosaline, treppi- pealsega, seinapalgid seestpoolt ja põrand hõõveldatud, lagi profileeritud laudadest, viljasalvad hõõvlialt läbi käinud.

Andrese naine Kadri kodus kangaid, heegeldas. Õpetas tütar Mariale kõik nupu- ja majapidamistöid selgeks. Voodi- ja laudlinad olid oma kootud ja tikitud. Olemas olid kõik lina- ja villatöötlemiseks ning kangakudumiseks vajalik. Käsitööd tehti petrooleumilambi valgel. Elekter toodi tuppa alles 1972 aastal [1].

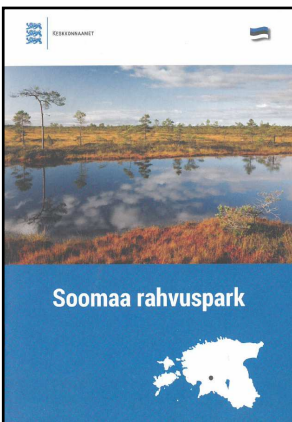
Teisel päeval täiendasid noored oma teadmist niidukooslustest. Marika Kose tutvustas erinevaid niidukooslusi ning käidi väljas kevadisi taimi õppimas. Kokku osales Soomaal Junior Rangeri kevadseminaril 15 noort.

Noore looduskaitaja Junior Rangeri kursust toimub 2015 aastast kõigis viies Eesti rahvusparkis. Junior Rangeri kursuse eesmärk on suurendada noorte keskkonnateadlikkust ning arendada loodusest hoolivate noorte koostöövõrgustikku koostöös kohaliku kogukonnaga. Suveseminar toimub 28. juunist - 30. juunini.

Meelis

I. Tomson, T. 1992. Pärnumaa. Tori vald Tõramaa küla.. Käsikiri.

UUS TRÜKIS SOOMAA RAHVUSPARGIST

Keskonnaametil valmisid Eesti rahvusparkide trükised, kust leiab infot piirkondade vaatamisväärsuste ja looduslike omapärade kohta nii kohalik loodushuviline kui turist.

Keskonnaamet andis välja Eesti rahvusparke tutvustavate vihikute sarja, mis annab ülevaate meie rahvusparkide elurikkusest, kooslustest, maastikest ja kultuuripärandist ning jagab soovitusi looduses liikujatele. Rahvusparkid on meie looduse esindusalad. Rõhutades rahvusparkide olulisust väärtustame ka kogukonnapõhist loodushoidu.

Ilma kaitsealadel elavate inimeste tegevuse ja toetuseta ei saa loodushoid olla kestlik.

Looduskaitsekuu alguseks valminud trükised tutvustavad Eesti viit looduskaitsealast esindusala – Lahemaa, Karula, Matsalu, Soomaa ja Vilsandi rahvusparki. Rahvusparkid paiknevad looduslikult erinevates piirkondades, kus on eripärased ajalooli-

sed mõjutused ja kultuuripärand. Kaitseala valitsejana soovib Keskkonnaamet aidata kaasa paikkonna looduse ja kultuuripärandi mõistmisele, suunates seeläbi rahvusparki tasakaalustatud arengut.

Trükises antakse ülevaade Soomaa loodusest. Pikemalt peatutakse muidugi soodel, tutvustuse saavad aga ka jõed, Imminiidud ja metsakooslused. Kultuuriloo peatükis kirjutatakse Soomaa küladest, taliteedest, pukksildadest, kooliharidusest ja kultuuri suurkujudest. Kas teadsid, et Soomaal asub pindalalt suurim küla Eestis, või seda, et esimesed kirjalikud teated Riisa külast pärinevad aastast 1599, või seda, et vanasti kandis Raudna jõgi ka Sillavalla jõe nime? Uued teabevihikud koos asjakohaste kaartidega on trükitud taaskasutatud paberile. Trükised on kättesaadavad eesti, vene ja inglise keeles, olles abiks rahvusparki külastajatele Eestist ja kaugemalt. Neid jagatakse rahvusparkide teabepunktides ja piirkondlikes turismiinfokeskustes.

Rahvusparkide trükised koostasid Keskkonnaameti spetsialistid koostöös Regio OÜ, Areal Disain OÜ ja mitmete teiste koostööpartneritega loodus- ja turismivaldkonnast ning riigiasutustest. Teabematerjalide valmimist toetas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

SUVI 2016

28.05.2016 Tipu Looduskooli talgud ja MTÜ üldkoosolek. Talgupäeva algus kell 10.

29.05.2016 Lõnga värvimise õpituba Tipu Looduskoolis.

04.06.2016 Sääsepirina Alguse Kontsert Mardu talus.

12.06.2016 Õpituba „Loodusest lauale“, juhendaja Maigi Loite

12.-18.06.2016 Endiste vabatahtlike töölaager Tipu Looduskoolis.

20.-22.06.2016 Tipu Looduskooli looduslaager 9-11 aastastele

28.-30.06.2016 Soomaa noorte looduskaitse kursuse Vanaõue Puhkeskuses

10.07.2016 Orienteerumispäev Ruunaraipe luidetel.

24.07.-06.08.2016 Rahvusvaheline ehituslaager Tipu Looduskoolis.

8.-12.08.2016 Noorte loovtöölaager Tipu Looduskoolis.

KESKKONNAAMET

Ühepuulootsiku ehituse koolitus

3.-5. juuni 2016, Soomaa rahvusparkis

Kolme päeva jooksul jagavad lootsikumeistrid Aivar Ruukel ja Jaan Keerdo õpetusi ühepuulootsiku ehitamisest. Alustame algusest ning õpime kuidas saada valmis lootsiku väliskuju, paralleelselt võimalik kätt harjutada tooriku seest õõnestamisel.

Olete oodatud RMK Soomaa looduskeskuse juurde, Kõrtsi-Tõramaale.

Kõikidel päevadel alustame kell 10.00 ja lõpetame 18.00.

Koolituse teemad:

- Tüve koorimine, lootsiku põhja valimine
- Lootsiku väliskuju algusest lõpuni
- Tooriku seest õõnestamine
- Töövõtted erinevates etappides

Koolitusel osalemiseks palun 27.maiks registreeruda e-maili liina.laanemets@keskkonnaamet.ee või telefoni teel 56987103.

Koolitust korraldab Keskkonnaamet, toetab SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

SOOMAA VIKATIMEES 2016

2. juuli 2016
Sonni talu luhal, Tipu külas

Võistluse algus kell 9.00

Lastele ja huvilistele käsitöötuba, kus Edu voolib vilepilli ja teeb karjasepasunat.

Registreerimine ja info telefonil 5118673 Tõnis.

Üritust toetab Keskkonnainvesteeringute Keskus ja Keskkonnaamet

KULTUURILOO RISTSÕNA

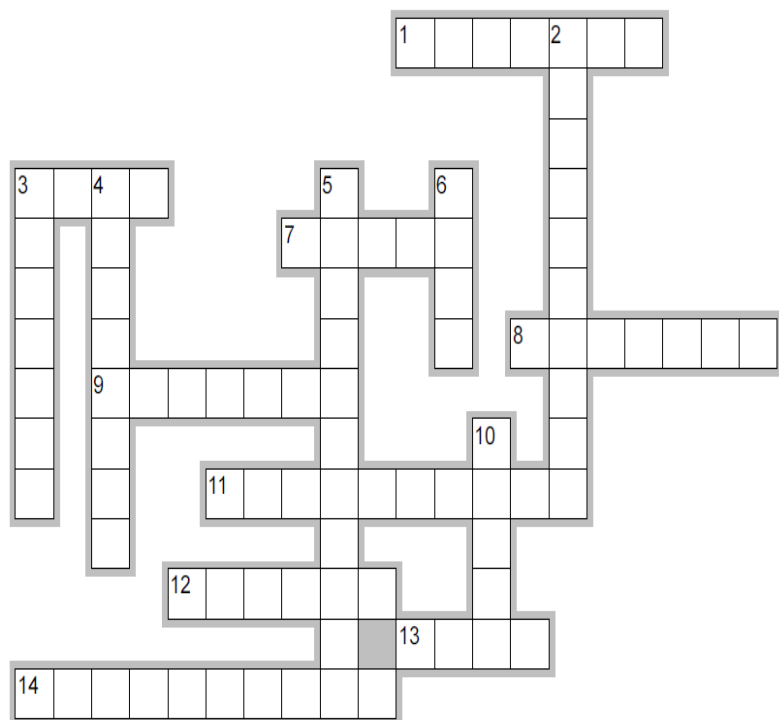
Kõrvale

1. Kange naine, kes ehitas Karuskosele esimese rippilla.
3. Küla Soomaa rahvusparkis.
7. Talu, mille asutas Mihkel Severin. Tänapäeval samanimeline heinamaa.
8. Pääsma talus sündinud lootsikumeister.
9. Kõrtsi nimi, mille ehitas Oksale Lahmuse mõisnik.
11. Talu Sandra külas.
12. Kirikuõpetaja, kelle sünnikodu asus Tipu külas.
13. Helilooja, kelle kodukoht asus Soomaal.
14. Tööriist, millega tahuti ühepuulootsikut.

All

2. Vanem Raudna jõe kohalik nimi.
3. Küla Kuresoosse ulataval rabapoolsaarel.
4. Ajutine loomade, heina jms üleveoks mõeldud sild.
5. Talukoht, kus asus maalikunstnik J. Kõleri lapsepõlvkodu.
6. Hoolmiku talus sündinud maalikunstnik.
10. Talukoht, mida korrastasid noored looduskaitsejad 2016 aasta kevadel.

Vastus:
1. LINTU 2. SILTAVALLA 3. TIPU 4. TOONIA 5. PUKKILD 6. JÄRVI 7. LINDU 8. RAHMATA 9. SARGOJA 10. PÄRNIA 11. KUUSEKÄÄVA 12. REIMAN 13. SAAR 14. KUNIKIRIVES

Tipu Looduskool
www.tipulooduskool.ee
nfo@tipulooduskool.ee

Vastutav väljaandja
Meelis Suurkask
meelis.suurkask@mail.ee

* * * * *